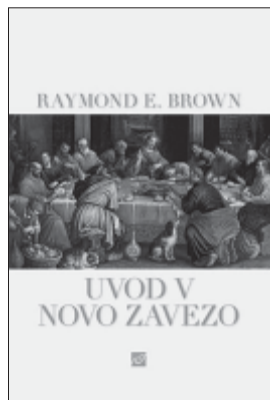

Raymond E. Brown
Uvod v Novo zavezo
 Celje: Mohorjeva družba,
 2008, 864 strani.

Po več kot četrto stoletja smo na Slovenskem ponovno dočakali izid enega od vrhunskih del svetovne biblicistike, *Uvod v Novo zavezo* ameriškega biblicista Raymonda Browna (1928-1998). Zadnji primerljiv katoliški *Uvod* je leta 1960 izdal Alfred Wikenhauser, v slovenščini pa smo leta 1982 dobili delo skupine francoskih biblicistov pod vodstvom A. Georga in P. Grelota. Brownov *Uvod* je enkrat v več pogledih. Najprej že v tem, da je delo enega samega avtorja, kar je nenavadno za takšno, skoraj leksikografsko delo. R. Brown, ki je spadal v sam vrhu katoliških eksegetov, je bil skoraj trideset let profesor na eni najbolj znanih ameriških protestantskih teoloških fakultet Union Theological Seminary v New Yorku. S tem *Uvodom*, ki je izšel leto dni pred njegovo

prezgodnjo smrtjo, je želel Sveto pismo in zgodnjekrščanska besedila čimbolj približati študentom in vsem, ki so na začetku nekega sistematičnega poglobljanja v Sveto pismo. Knjiga je drugačna od klasičnih *Uvodov* (str. 13) in želi predvsem spodbuditi k angažiranemu branju Nove zaveze. Ni kompendij strokovnih teorij o izvorih svetopisemskih besedil, čeprav prikazuje znanstveno literaturo na impresivno izčrpen način, temveč (obsežen) priročnik za lažje razumevanje posameznih knjig Nove zaveze v kontekstu celotnega Svetega pisma in njenega zgodovinskega ozadja. Brown se tudi težjih hermenevtičnih in teoloških vprašanj Nove zaveze loteva na dovolj poljuden način. Ob koncu skoraj vsakega poglavja je dodan razdelek "Vprašanja in problemi za razmislek", v katerem je predstavljen pomen obravnavanega gradiva za sedanjost ter izčrpna bibliografija.

Čeprav je bil Brown med katoliškimi biblicisti eden prvih, ki je v raziskovanje in interpretacijo Svetega pisma uvažal zgodovinsko kritično analizo, zasleduje njegov *Uvod* uravnotežen pristop, nekakšno srednjo pot med klasičnimi Uvodi, kjer so izpostavljene predvsem različne teorije strokovnjakov o obravnavanih besedilih, in med komentarji, ki razlagajo vsebino posameznih svetopisemskih knjig. Glavno pozornost posveča besedilom Nove zaveze, kot jih imamo

danes pred seboj, domneve o nastajanju in različnih možnih oblikah tekstov pa podaja bolj ob robu. Izogniti se želi kopičenju raznolikih teorij o virih besedila, ki niso ohranjeni.

Knjiga je razdeljena na štiri glavne dele: I. Uvod v razumevanje Nove zaveze (str. 41-124), II. Evangeliji in njim sorodna dela (str. 125-407), III. Pavlova pisma (str. 409-672), IV. Drugi spisi Nove zaveze (str. 673-798). V dveh dodatkih so predstavljene raziskave o zgodovinskem Jezusu (str. 801-813) ter judovski in krščanski spisi, ki so povezani z Novo zavezo (str. 815-824). V prvem delu je treba posebej omeniti razdelka o "Naravi in izvoru Nove zaveze", ter o tem "Kako brati Novo zavezo", ki podajata zgodovinski in metodološki okvir Nove zaveze in njene interpretacije. Predstavljene so različne analize in pristopi, od tekstnih in zgodovinskih do retoričnih in narativnih, od liberalnega do socialnega in feminističnega pristopa. Vse to naj bi bralcu omogočilo tudi razumevanje sveta, ki je za besedilom, ter pomena besedila, kot so ga želeli sporočiti njegovi avtorji, vključno s "sensus plenior" – širšim pomenom besedila onstran dobesednega. Opis političnega in družbenega okolja Nove zaveze je natančen, a tudi nestrokovnemu bralcu dojemljiv, prav tako kot opis verstev in filozofij v času Nove zaveze, ki prinaša dokaze iz časa pred l. 100 po Kr. Med-

tem ko je Brown skeptičen do Jezusove rabe grščine ali njegovega stika s helenistično kulturo, močno poudarja pomen te kulture za prve bralce novozaveznih besedil.

Brownova analiza evangeli-jev vključuje koristno razlikovanje med 1) gradivom o Jezusu (pripovedi o otroštvu in trpljenju, zbirke izrekov in zgodbe o čudežih) in 2) evangeliji (celotne pripovedi o Jezusovem javnem delovanju, njegovi smrti in vstajenju). Prav tako razlikuje med "dejanskim Jezusom" (1-33 po Kr.), o katerem informacije niso na razpolago, "zgodovinskim Jezusom" (33-66 po Kr.), ki je konstrukt strokovnjakov, in Jezusom evangeli-jev (66-100 po Kr.), kot je predstavljen v zapisanih evangelijih. Zadnja podoba temelji na povstajenjskih prikazovanjih in je prilagojena nepalestinskemu judovstvu in kulturi (str. 134-136). Zapisana je z namenom, da bi budila vero. Razlike med evangeliji je potrebno spoštovati, ne pa zamagljati s harmonizacijo (str. 139). Brown sicer potrjuje obstoj vira Q in stalno vitalnost ustne tradicije izven Markovega evangelija, kljub temu pa je skeptičen glede konstruktov o t. i. Q-skupnosti, ali o določevanju različnih stopenj razvoja Q-tradicije. Na splošno je prepričan, da je potrebno bralcem Svetega pisma najprej pokazati, kako mikavne so te knjige in kako govorijo o človekovem življenju in skrbih, pogosto sporna vprašanja virov, pis-

cev, datacije itd. pa postaviti na konec razprav. Tako je Brownova analiza posameznih enot skoraj že mali komentar, kar bo prispevalo k temu, da bo branje Nove zaveze z *Uvodom* razumljivo in prijetno.

V tretjem delu Brown obravnava Pavlova pisma, ki jih deli na pristna in devteropavlin- ska. V Uvodu prinaša 1) razširjeno in poglobljeno študijo o "epistolarnih" značilnosti novozaveznih besedil, 2) študijo o Pavlovem življenju in 3) o rekonstrukciji njegove teologije (str. 411-453). Obdelana so vprašanja, kot so: Kako vzporejati dokaze iz Pavlovih pisem in Apostolskih del? Je bil Pavel dosleden? Kakšen je bil njegov odnos do judovstva? Je bil enkraten? Je on ustvaril visoko kristologijo? Kaj je središčno njegovi teologiji? Brown pokaže, kako pomembno je za razumevanje vsakega posameznega Pavlovega pisma zavedanje ozadja, njegovega ukvarjanja s temi skupnostmi, kot na primer liturgični in vodstveni spori s Korinčani. Z občutljivostjo in izkušnjami obravnava kritične teorije in kristološka vprašanja, kot na primer tista v Pismu Filipljanom 2-3. Izstopa tudi poglobljena razprava o vprašanju navdihnjenja Svetega pisma, ki temelji na 2 Tim 3,15-16. Brown ne vidi prvotnega poudarka toliko na izpostavljanju navdihnjenosti vseh svetopisemskih odlomkov kakor na koristnosti navdihnjenega Svetega pisma za življenje "Božjega

človeka" (3,17). Pri izbiri pisma za podrobnejše preučevanje priporoča posebej Prvo pismo Korinčanom, kjer lahko bralci hitro zaznajo tudi probleme svojega časa in življenja.

Uvod zaključuje kritično so- očenje s še vedno aktualno razpravo o "zgodovinskem Jezusu", ki bi jo lahko včasih parafrazirali kot "ustvarimo Jezusa po svoji podobi!". Brown svari z ene strani pred nespametjo, da bi Jezusovo podobo, kot jo prikaže kak strokovnjak ali pa seminar strokovnjakov, razglasili za normo krščanstva, z druge strani pa pred neupoštevanjem zgodovinskih raziskovanj pri razlagi besedil (str. 811). Avtor nikoli ne poskuša prikriti, da je katoličan, in pri razlagi posameznih odlomkov ali vprašanj Nove zaveze pokaže tudi na specifičnost katoliške tradicije. Njegovo predavateljsko delo med protestanti, episkoparci ali pravoslavni- mi ga je naredilo občutljivega za široko področje krščanskega življenja, verovanja in tudi interpretacije Svetega pisma. Tudi zaradi tega je njegov monumentalni *Uvod* že deset let nepogrešljiv pripomoček študentom teologije in drugim izobražen- cem, ki si želijo pridobiti celovito podobo o vsebini in ozadju svetopisemskih besedil ter se kritično soočiti z vprašanji, ki jih pred teologa, kristjana in slehernega razmišljujočega postavlja sodobni čas.

Maksimilijan Matjaž